

Pascal
Quignard

Terasa v Římě

Cet ouvrage, publié dans le cadre du programme d'aide à la publication F. X. Šalda, bénéficie du soutien de CulturesFrance – opérateur du Ministère français des affaires étrangères et européennes et du Ministère de la culture et de la communication, de l'Ambassade de France en République tchèque et de l'Institut français de Prague.

Tato kniha vychází s laskavou pomocí CulturesFrance – agentury francouzského Ministerstva zahraničních a evropských věcí a francouzského Ministerstva kultury a komunikace, Velvyslanectví Francouzské republiky v České republice a Francouzského institutu v Praze v rámci podpůrného programu F. X. Šalda.

© Editions Gallimard, 2000

© Rubato, 2011

Translation © Jan Machej a Jana Podhorská, 2011

ISBN 978-80-904817-1-8

Kapitola I

Meaume jim říká: „Narodil jsem se roku 1617 v Paříži. Byl jsem zde učedníkem u Follina, pak u Rhuysel le Réformé ve městě Toulouse a nakonec v Bruggách u Heemkerse. Potom jsem žil sám. V Bruggách jsem miloval jednu ženu a popálili mi tu celou tvář. Svě zohavení jsem po dva roky ukrýval ve skalách, které se zvedají nad italským Ravellem. Zoufalí lidé žijí v ústraní. I všichni zamilovaní. I čtenáři knih. Zoufalí lidé žijí zavěšení v prostoru jako postavy namalované na stěnách; nedýchají, nemluví, nikoho neposlouchají. Onen útes, který se zdvihá nad Salernským zálivem, byl stěnou s výhledem na moře. Nikdy jsem už pak u žádné jiné ženy nenalezl potěšení. To mi ale nechybí. Chybí mi ona. Proto jsem celý život kreslil stále jedno a totéž tělo v milostném objetí, o němž jsem neustále snil. V Toulouse jsem pracoval pod ochranou výrobců karet, kteří označují jako romaneskní karty takové karetní soubory, jejichž trumfy zobrazují románové hrdiny. Soubory představující biblické proroky nebo římské vojevůdce nazývají starověkými kartami a ty, které znázorňují scény

předcházející našemu stvoření, kartami erotickými. Teď žiji v Římě, kde ryji tyto náboženské obrazy a pobuřující karty. Prodávají se u obchodníků s rytinami pod značkou Černého kříže na via Giulia.“

Kapitola II

Roku 1639 byl zlatník z města Brugg Jacob Veet Jakobsz na rok zvolen soudcem. Měl zvláštní a krásnou dceru. Byla plavovlasá, velmi bledá, vysoká, lehce klenutá, štíhlá v pase, měla jemné ruce a plná ňadra. Byla velmi tichá. Mladý rytec Meaume ji spatřil během svátečního průvodu zlatníků. Bylo mu jednadvacet let. Vyučil se v Toulouse u Rhuyse le Réformé. Přijel z Lunéville v doprovodu Errarda le Neveu, který ho záhy opustil a vydal se do Mohuče.

Její krása v něm zanechala poušť.

Přitahovala ho svou protáhlou postavou.

A tak šel nevědomky za ní.

Povšimla si toho. Meaume zachytil její pohled, když ho pozorovala. Zůstal v něm po celý život. Ihned požádal mistra, u kterého pracoval, zda by ho s ní neseznámil. Jeho mistr, který byl proslulým umělcem (byl to Jean Heemkers), mu bez jakéhokoli vyptávání přislíbil svou pomoc. Šli ji pozdravit. Pozvedla oči. Na pozdrav jim odpověděla úklonou. Nepronohodili jediného slova. Vyměnili si pouze jména. Od toho

okamžiku ji sledoval všude po městě. Nenechal si ujít jedinou bohoslužbu, již se zúčastnila. Pod nejrůznějšími záminkami se vkrádal na městské slavnosti. Chodil po všech tržištích. Nepropásl jediný bál či oslavu pořádanou městským soudem.

I ona ho vyhledávala. Vidala ho, jak se skrývá za zábradlím mostů nad vodními kanály, za kamenným roubením kašen na náměstích, jak mísí svůj stín s černým stínem podloubí i s užším, světlejším stínem, který za sebe vrhají sloupy kostelů. Pokaždé když ho letmo zahlédla, ji zalil pocit štěstí. Jakmile se jejich pohledy střetly, ihned klopila oči. Někdy se chovala podivně a celá pobledlá se krčila v temných zákoutích, a to i za bílého dne.

Získal si její služebnou. Nebo naopak služebná přišla za ním. Tento okamžik je důležitý, přestože zůstává opomíjen. Jisté je, že se nakonec setkali tváří v tvář.

Bylo to v jedné postranní kapliče. V jednom studeném koutě velké nemocnice v Bruggách. Je velmi chladno. Jsou pohlceni tmavým polostínem podpěrné zdi. Služebná hlídá. Rytecký učeň nenachází slova, kterými by k jediné soudcově dceři promluvil. A tak se prsty ostýchavě dotkne její paže. Vsune mu dlaň do rukou. Dává jeho dlaním svou úplně studenou ruku. To je vše. Stiskne ji. Ruce jim zteplají; pak se rozpálí. Ani jeden z nich nemluví. Ona má stále skloněnou hlavu. Pak se mu podívá zpříma do očí. Upřeně ho pozoruje široce otevřenýma očima. V tom pohledu se dotýkají. Usměje se na něj. Rozcházejí se.

Mladá žena vůbec nepromluví. Je jaro roku 1639. Je jí osmnáct let. Její nesmělé držení těla působí, že vypadá hrbatá. Má dlouhý krk. Vždy obléká strohé šedivé šaty. Meaume ví, že je zasnoubena s biřicem, který pracuje u jejího otce a který je ostatně také synem jednoho přítele Jeana Heemkerse. Ona se s ním však od nynějška nechce vidat. V přítomnosti muže, kterého si má vzít, už dokonce nechce ani jíst. Jí velmi ráda, ale sama, ve své posteli, za záclonou svého lože, v blízkosti služebné, která hlídá za dveřmi, aby ji nikdo nepřistihl ve chvíli, kdy vkládá jídlo mezi rty. Bez přestání, ve dne v noci čeká na Meauma. Sní o tom, jak s ním obědvá v posteli. S Meaumem o samotě ve stínu zatažené záclony svého lože.

Kapitola III

„K druhému setkání mě vedla malá svíce na chodbě, zasazená v měděné čišce,“ říká Meaume.

A dodává: „Každý se nechá vést úlomkem noci, do níž se potápí.

Zrnko vína bobtná a praskne.

Na počátku léta všechny slívy pukají.

Komu by se nelíbilo, když se roztrhne slupka dětství?“

„Nevím,“ říká mu.

Meaume, učeň Jeana Heemkerse, následuje plamen, světlo z čišky a růžové prsty služebné. Následuje její ozářená ramena a stěny chodby obložené kůží. Dceru soudce města Brugg poprvé svléká v domě Veeta Jakobsze. Je to obyčejný měšťanský dům na břehu vodního kanálu. Svíci postaví co nejdále od sebe. V jejím světle jsou navzájem rozpačití, pak stejně odvážní, až nakonec zcela odhalují svoji nahotu. Oba potom pociťují nenadálou rozkoš a téměř okamžitě se obnovující touhu. Chtíč mladé ženy je ve chvílích po jeho odchodu čím dál tím větší. V následujících dnech se při setkání s ryt-

cem odvažuje všech gest a pohybů, které si ve spánku představuje její duše. Když ho nevidá a je sama, bledne touhou. Říká, že ji bolí na prsou. Říká mu, že její květ, od nynějška stále rozevřený a vonící, je pořád vlhký. I když se setkávají často, nemohou se pokaždé spojit. Bylo zvláštní, že když prožívala rozkoš a její tělo o tom jednoznačně svědčilo, nikdy se ona zakoušená slast nezračila na její tváři. Rytce Meauma to udivovalo. Jednoho dne mu říká: „Stydím se vám to říci, ale můj klín je jako rozžhavené uhlí.“ Odpovídá jí: „Nestyďte se, že o tom se mnou takto mluvíte. Mé pohlaví se zvedá pokaždé, když myslím na váš pohled, dokonce i když jsem na ulici nebo pracuji v ateliéru.“ Postupem času ho volá v kteroukoliv dobu. Nehledě na délku setkání. I kdyby to bylo jen na minutu. Vlastní lačnost a neodbytnost ji uvádějí do rozpaků, ale nemůže odolat touze po jeho přítomnosti. Meaume má však kvůli jejich schůzkám potíže, protože musí Heemkersovi odevzdat práci a sebemenší nepravdivost má neblahý vliv na přípravu lázně s kyselinou. Ale co naplat, ihned se vydává na místa, která mu služebná označí.

Jednou je to v zahradě (červenec 1639).

Dvakrát v pokoji.

Ve sklepě, kde si při tom posvítí tlumeným světlem železné svítilny.

Ve staré cihelně.

Šestkrát v podkroví.

V hostinci.

Jednou na loďce, kterou pronajala na celý den.

Kapitola IV

V hostinci. Najednou se s hřmotným zaduněním rozletí okno. Těla milenců, v té chvíli navzájem propletená, pokryjí padající střepy. Jakobszův biřic, který se jmenuje Vanlaere, se při rozdrčení skleněné tabule poranil. Potácí se. Krvácí ze rtu. Vytahuje zátku z malé kameninové lahvičky, kterou drží v ruce. Chystá se chrstnout obsah lahvičky s kyselinou na Meauma, který se oddělil od nahého bělostného těla Jakobsovy dcery. Meaume se snaží vstát, jeho pohlaví je ještě lepivé a namodralé, chce se na Vanlaera vrhnout, přiblíží se, ustoupí, couvne. Ten okamžik je stejně směšný jako marný. Snoubenec Jakobsovy dcery vychrstne kyselinu. Ta poleptá Meaumovi bradu, rty, čelo, vlasy i krk. Soudcova dcera je zasažena na ruce. Křičí. Všichni křičí. Zachvácení prudkou bolestí. Meaume je převezen ke svému učiteli. Heemkers povolává lékaře, který jeho uředníka ošetří. Oči zůstaly nedotčeny. Po celé tváři mu vyrážejí puchýře.

Později mu rány hnisají. Zažívá strašlivá muka.

Když opadne horečka, chce se Meaume znovu sejít se soudcovou dcerou. Vyhledá služebnou.

Služebná mu říká, že si ho její paní už nepřeje vidět. Navíc Meauma upozorní na to, že její paní nechtěla po všechny ty dny, kdy trpěl, vědět nic o jeho stavu.

„Takže?“ ptá se Meaume.

„Takže je to záměrné,“ odpovídá služebná celá nesvá.

Meaume píše dceři Jacoba Veeta Jakobsze.

Starý Heemkers, který je s Jacobem Veetem Jakobszem spřízněný, přikáže pod jeho tlakem Meaumovi (aniž by mu zatajil vliv soudcovského úřadu, který si ve svobodném městě Bruggách dělá takřka, co se mu zlíbí), aby dceru jeho přítele nechal na pokoji. Mladý Vanlacre je potrestán pokutou. Heemkers nabádá svého učně v ryteckém umění, aby přijal peněžitý obnos stanovený soudem. Meaume dostává zaplacení. Mladý rytec, který stále ještě trpí odchodem a mlčením soudcovy dcery, se zdá být přece jen klidnější. Znovu se v Heemkersově ateliéru pouští do práce. Natírá měděné desky. Rycí jehly brousí na kameni ne jednou, ale raději dvakrát.

A právě tehdy mu dívka zasilá dopis.

Kapitola V

Dopis dcery Jacoba Veeta Jakobsze zaslaný Meaumovi: „S radostí jsem si přečetla Váš dopis, ve kterém mne žádáte, abych Vám podala zprávu o své ruce. Svědčí o Vaší náklonnosti a jsem Vám za něj vděčná. V mé ruce zůstávají díry, neodumřela však. Všemi prsty, kterými mne Bůh obdařil, mohu hýbat. Dokonce jimi pohybuji bezbolestně. S jejich pomocí Vám nyní píši, bez toho, aby jimi pronikala křeč nebo jim bránila v pohybu. Připojil jste také krásný dárek, který mne potěšil. Ten portrét mé tváře a ňader mi lichotí. Jste opravdu zručný. Rám z rudých šupin je hezký. Nůžkami jsem odstrihla svou hrud, neboť jste ji vyryl nahou a to mi připadalo neslušné. Když mi po obědě padl pohled na Váš dopis a na onen malý portrét, na němž jste si dal svým rydlem tolik záležet, ihned mi stouply do očí slzy, protože Vám dávám sbohem. Dívala jsem se na Vás předevěřem v kostele. Včera jsem viděla, jak jdete po ulici a vcházíte do krámků svého mistra. Jste šeredný. Navíc jsem si v duchu promítla Vaši potyčku s Ennemondem, ve které jste se tak mizerně bil. Hůře jste

si už počínat nemohl. Především jsem si vyčítala, že jsem se Vám beze studu odevzdala. Přemýšlela jsem o tom a opravdu toho lituji. Před hodinou jsem také byla za otcem, abych ho požádala o uspíšení mé svatby s tím, kdo mi popálil ruku onou tekutinou z lahvičky, a protože jsme se před časem již zasnoubili, otec usoudil, že vzhledem k tomu, jaký rozruch ona šarvátka způsobila, bude zveřejnění této noviny velice vítáno. Mé dveře jsou Vám navždy uzavřeny. Již nikdy se neshledáme. Nanni.“

Kapitola VI

O několik dní později, jednoho srpnového jitra roku 1639, jednoho velmi krásného dne, ho Nanni probouzí. Meaume nevěří vlastním očím. Je zde, v jeho podkroví. Dívka, kterou miluje, se vrátila. Stojí nad ním. Klepe mu na rameno. Je nahý. Ona po jeho nahém těle netouží. Naopak, na břicho mu hodí košili. Potichu, s naléhavostí v hlase mu říká: „Poslouchejte mě! Tak poslouchejte!“

Otáčí se, jako by ji někdo sledoval. Má výraz ženy, která má strach. V očích se jí zračí úzkost. Její tvář je růžová, něžná, protáhlá, pohublá a vážná. Má kruhy pod očima. Dlouhé vlasy jednoduše svázané pod šedým čepcem. Šedé šaty s bílým límečkem. Je krásnější než kdykoli předtím. Sklání se k němu.

„Musíte neprodleně odjet.“

Spáč se posadí na lůžku. Prsty si mne víčka. Snaží si upravit vlasy.

„Je nutné, abyste opustil město ještě dnes.“

„Proč?“

„Okamžitě.“

„Proč okamžitě?“

„Přijde. Chce vás zabít.“

S vyděšeným výrazem se dotýká jeho tváře a říká mu: „Milovala jsem tu dřívější tvář. Rmoutí mě, že jste o ni přišel.“

„Co jste provedla? Proč musím okamžitě odjet?“ ptá se Meaume a prudce vytrhne hlavu z dlaní Nanni Veet Jakobsz.

Mlčí. Rukou se pomalu přibližuje ke košili, kterou zakryla malířovu nahotu. Přes látku se něžně dotkne pohlaví, které se pne pod košili, pak jej pevně uchopí. Náhle pouští ztvrdlý úd z ruky. Pohlédne na něj. Věnuje mu krásný úsměv. Avšak přestává se usmívat a říká: „Protože jsem mu řekla, že vás miluji.“

Najednou se prudce rozpláče. Posmrkává.

„Je z vás opravdu šeredný muž,“ říká mu.

„Co s tím nadělám?“

„Víte, vy se na sebe nemusíte dívat!“

Zastrčí kapesníček zpět do kapsy a říká mu: „Chtěla jsem, aby vás zabil. Ale teď už to nechci.“

Jen, co domluví, vytrhne se z jejího objetí. Vstává, obléká se, schází dvě poschodí, vchází do bytu svého mistra, hovoří s ním a s jeho ženou. Neprodleně odchází.

Meaume říká: „Půjdu se svou smutnou písní zase o dům dál. Jako existuje hudba zatracení, existuje i malba zatracení.“

Kyselina je podivuhodnější než barva.

S popálenou tváří ho ti, kteří ho znali, již nepoznávají.

Využil svého neštěstí. Pozměňoval svůj vzhled a začal v Bruggách krást. Vydal se do Antverp, kde ho nikdo neznal, a loupil i tam. Kradl, ale miloval ji. Když zjistil, že miluje pouze ji, přestal krást a hledat rozkoš ve společnosti prostitutek, které se neděsily jeho tváře nebo je rozptýlily jeho peníze. Vyrazil do Mohuče. Tam se rytec Meaume potkal s Errardem le Neveu, s nímž sdílel vytápěný pokoj. Místnost byla dost prostorná na to, aby v ní mohl uložit své desky, laky, skříňku s náradím, stojan, holubí brka, kyselinové lázně. O rok později, roku 1640, ji spatřil. Je krátce po poledni. Na sobě má modrožluté šaty, je sama a stojí před honosným zlatým zvonem ve Zlatnické ulici v Mohuči. Čeká na něho.

Znovu nemůže od mladé ženy odtrhnout zrak.

Zastaví se. Přitahuje ho více než kdykoli jindy. Jde pomalu k němu a přitom mírně kloní hlavu. V odpovědi na jednu z jeho otázek mu potvrdí, že je již deset měsíců vdaná. Na další dotaz odpovídá, že ano, že má malé dítě. S kým? Neodpovídá. Pozvedne oči. Směje se. Bere ho za ruku.

„Pojď,“ říká mu.

„Ne,“ odpoví.

Dívá se na ni. Pak zavrtí nesouhlasně hlavou. Utíká.

Kapitola VII

Utíká, zmizel. Pryč z Mohuče. Zůstal sám po dvacet dní, aniž by vystrčil paty z hostince na druhém břehu Rýna, kde přebýval s dalšími šesti muži v místnosti podobné chlévu. Dvacet dní suchého štkaní s tělem vnořeným do sena a těžkého zápachu. Pak tohle místo opustil, přešel Württembersko, kantony, Alpy, městské státy, Řím, Neapol. Odešel do Ravella, nad malou vesnici ve svahu nad Salernským zálivem, kde po dva roky skrýval svou tvář. A konečně roku 1643 Řím, Aventin, zastřešená terasa, noční rytiny, skandální sbírka z roku 1650, erotické karty, u nichž toužil po lásce. Rytiny byly opatřeny značkou maltézskeho černého kříže ve via Giulia. Obchodník s rytinami měl svůj krámk blízko Farneského paláce. Když šel rytec za ním, stačilo ujít jen nějakých sto metrů podél Tibery, projít kolem synagogy a přejít židovskou čtvrť. Podepisoval se v levém dolním rohu: Meaumus sculpsit. Jeho otec kdysi býval svíčkařem. Nestává se příliš často, aby se syn svíčkaře stal rytcem. Otcové Lasnea, Callota

a Poillyho byli zlatníky. Dítě, které prokázalo mimořádné nadání pro zachycení přirozeného držení těla a jeho výrazu, které bylo schopno vytáhnout ze tmy ruce a tváře, zobrazit hanebné, ponižující nebo nestoudné výjevy, jež předtím nikdo nikdy neviděl, šlo do učení velmi brzy.